

Старі імперські міфи проти нових українських

Міфоборець Євген Синиця проти міфотворця Михайла Грушевського

Леонід Залізник,
доктор історичних
наук, професор
кафедри археології
НАУКМА

Приводом для написання цього тексту стала публікація російськомовним журналом «Фокус» розлогого інтерв'ю з відносно молодим, але вже досить відомим археологом-славістом, доцентом кафедри археології Київського національного університету імені Тараса Шевченка Євгеном Синицею під назвою «Руйнівники міфів». Зупинюся на найцікавіших аспектах сказаного міфоборцем. До того ж інтерв'ю з ним — хороший привід нагадати читачам основні положення сучасної версії походження українського народу, біля початків якої стоїть класик української історичної науки Михайло Грушевський.

ТРУДНОЦІ ЕТНОГЕНЕЗУ

Євген Синиця з 2014 року бере участь у програмі, спрямованій на «розвінчання історичних міфів і фейків російської пропаганди». Однак останнім часом його «акценти змістилися в бік внутрішнього споживача інформації», тобто українських міфотворців, проти «маячні й дурниці в українському середовищі». Дослідник є прибічником доступного для широкого читача «науково-популярного формату» критики міфотворчості, але з опорою на «офіційну українську адекватну академічну науку», що не викликає заперечень.

Проігнорувавши яскраву міфотворчість широковідомих українських казкарів Юрія Шилова, Анатолія Кифішина, Валерія Бебика, Синиця спрямовує свій сарказм проти міфів академічної науки. Найбільше дісталось «батькові» української історії, якого міфоборець признає головним міфотворцем країни: «Першим конструктором українського міфу був Михайло Сергійович Грушевський зі своєю монументальною працею «Історія України-Руси», у якій він зробив висновок, що ми стародавній народ і ведемо свою історію від антив». Припущення Грушевського, що далекими пращурами українців були анти раннього середньовіччя, так обурило Євгена Синицю, що, не добираючи слів, він сміливо назвав гіпотезу класика української історії «міфом з гівна і палок».

Власне цей занадто сміливий, як на мене, пасаж і побудив автора цих рядків на відповідь руйнівникові міфів. Епатажний стиль критики Євгеном Синицею класика української історії чимось нагадує браваду відомого Олесь Бузини в його нападках на Тараса Шевченка. Цікаво, згадана фривольна лексика на межі фолу, як і висловлювання на адресу опонентів на кшталт «ідіоти», «чорті що», «дурниці», «фігня» тощо — це вияв академізму, до якого постійно апелює доцент університету, чи форма популяризації складних проблем «для нормальної людини і широкої аудиторії»?

Публічна оцінка відомої гіпотези великого історика відносно молодим дослідником у такій грубій, майже нецензурній формі дивує ще й тому, що критик не навів жодного контраргументу припущенню Михайла Грушевського, який «ототожнював Антів з предками нашого народу» (1913, с. 177). Зазначимо, що саме цей важливий пасаж у спадщині Грушевського дав підстави не лише авторові цих рядків, а й багатьом знаним українським ученим вважати Михайла Сергійовича засновником домінуючої сьогодні у вітчизняній історіографії ранньосередньовічної концепції походження українського народу (див. рис.). Доводилося навіть читати, що дослідник «наприкінці XIX століття створив, обґрунтував і сформулював чітку ранньосередньовічну концепцію походження українського народу», з чим важко погодитися.

За всієї поваги до «батька української історії» на межі XIX–XX століть «чітку наукову концепцію» україногенези неможливо було ні належним чином сформулювати, ні серйозно обґрунтувати. Адже на той час не існувало необхідних напрацювань ні в археології, ні в мовознавстві, ні в антропології, ні в етнології. Грушевський окреслив, намітив, заснував, зрештою, декларував у кількох фразах лише загальні обриси майбутньої ранньосередньовічної версії україногенези. А творили й обґрунтовували цю концепцію кілька поколінь українських етнологів, істориків, археологів, мово-

знавців, антропологів, які протягом усього XX століття відпукували нові факти та аргументи на її користь, дискутували з її запеклими опонентами, зокрема й з «етнологами» із ЦК КПРС, НКВД і КГБ (як це було з Михайлом Брайчевським чи Віктором Петровим). Окрім Грушевського над нею працювали й були її прибічниками відомі історики Михайло Максимович, Микола Костомаров, Дмитро Дорошенко, етнологи Валентина Борисенко, Валерій Капелюшний, Юрій Фігурний, антропологи Федір Вовк, Сергій Сеґеда, мовознавці Олександр Потебня, Агатангел Кримський, Іван Огієнко та багато інших.

Зусиллями кількох поколінь українських дослідників розроблена серйозна аргументація на підтримку припущення Михайла Грушевського про ранньосередньовічні джерела українського народу, висловленого ним ще далекого 1898 року. Зокрема, науковці з'ясували, що антропологічні типи Південної Русі середньовіччя близькі антропології українців XVII–XXI століть і суттєво відрізняються від антропології росіян та білорусів.

Археологі довели неперервність (тяглість) етнокультурного розвитку населення теренів між Дніпром і Карпатами від раннього середньовіччя до нашого часу. Мається на увазі культурний, мовний, генетичний зв'язок сучасних українців через «націю козаків» Гійома Боплана до Русі-України X–XIV століть і далі через людність райковецької культури до празького та пенківського населення початку середньовіччя. Попри те що руйнівник міфів Євген Синиця вважає «выстраивание цепочки непрерывной передачи идентичности, идею преемственности» абсурдом, етнологи визначають вік етносів саме через тяглість етнокультурної спадковості від сучасних народів у глибину віків.

Зокрема, таку методику свого часу застосував для визначення віку Києва академік Петро Толочко, і за 40 років, що минуло відтоді, ніхто не назвав її абсурдною. Чому вбачати початки Києва в ранньосередньовічному поселенні празької культури на Старокіївській горі

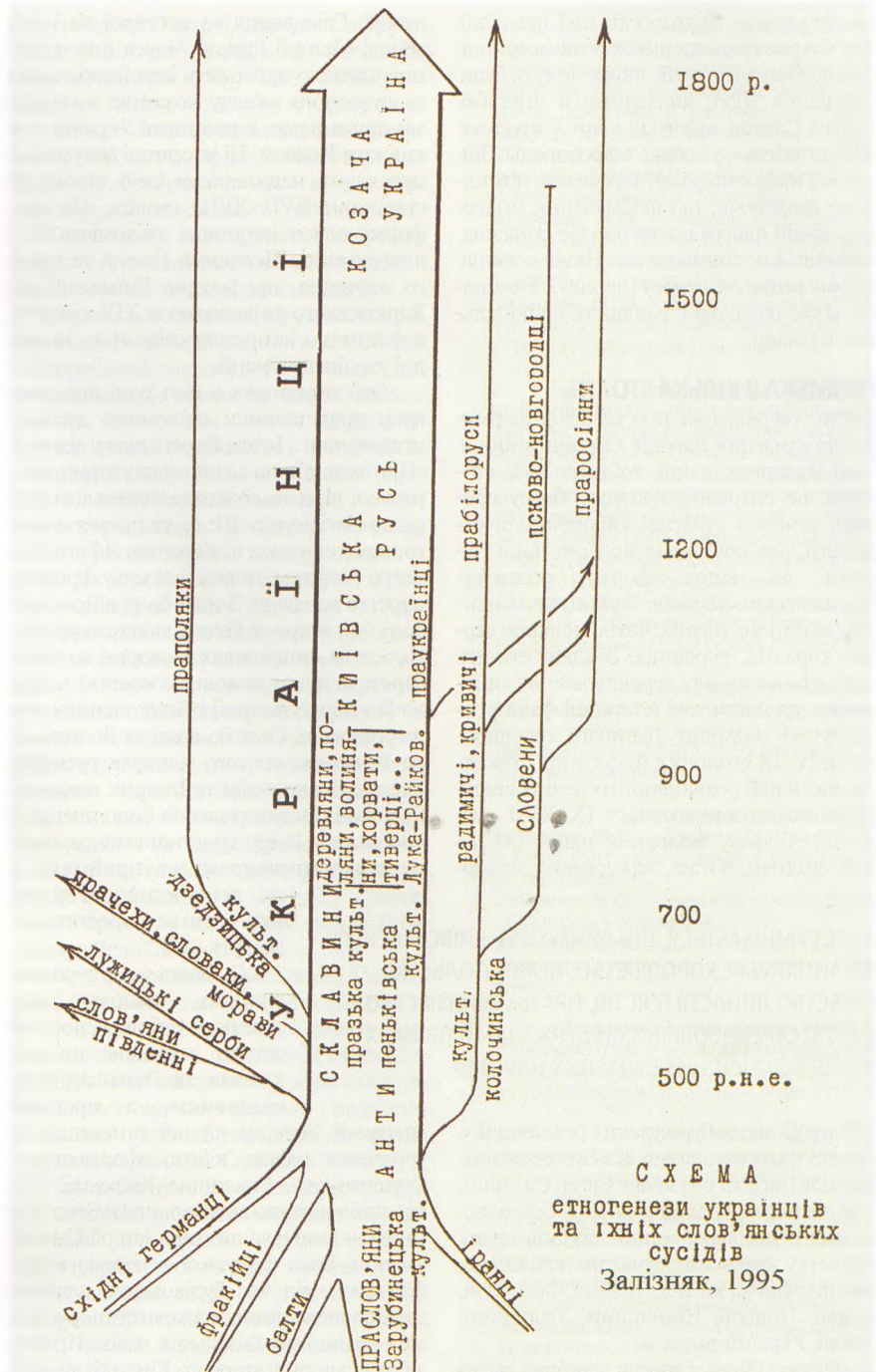
нормально, а пов'язувати за тією самою методикою українців із празьким і пеньківським населенням території України «абсурдно»?

Філологи переконливо довели, що українська мова розвивається з раннього середньовіччя. Ще Агатангел Кримський 100 років тому показав, що «в мові Наддніпрянщини та Червоної Русі (Галичини) з XI століття надто легко й виразно можна впізнати предка сучасної української мови». Олексій Стрижак та інші лінгвісти звернули увагу на прямі паралелі з базовим словником сербської, хорватської, лужицької мов в українській мові. Давньоукраїнська топонімія розсіяна по всьому слов'янському світу, особливо на Балканах, межиріччі Одера та Лаби, у Польщі (Малин, Житомир, Радичі, Болярка, Баріші, Київ, Києво, Київещь, Києвичі тощо). Усе це результат великого розселення слов'ян на зорі середньовіччя в VI–VII століттях зі своєї батьківщини між Карпатами та Середнім Дніпром. Такого самого висновку дійшов відомий російський філолог Олег Трубачов, пояснюючи поширення в слов'янському світі похідних від Києва топонімів. А позаяк анти та склавини (людність культур Прага та Пеньківка), розселяючись у VI–VII століттях із лісостепоного та лісового Правобережжя Дніпра на Дунай і Балкани, несли українську мовну специфіку, то, мабуть, остання на той час функціонувала на їхній батьківщині, а отже, їх можна вважати пращурами українців.

МИФ ДРН

Своїм далеким від декларованого академізму висловлюванням на адресу згаданої гіпотези Михайла Грушевського Євген Синиця, думаю, сам того не бажаючи, образив не лише «батька» української історії, а й згаданих численних прибічників його бачення початків українського народу в ранньому середньовіччі. Причиною цього стала, зважаючи на інтерв'ю, необізнаність дослідника ні з перебігом, ні з результатами 30-річної дискусії між прибічниками радянської пізньосередньовічної версії походження східних слов'ян і послідовниками ранньосередньовічної концепції україногенези. Якщо в основі першої лежить пріснопам'ятна давньоруська народність (ДРН), то в основі другої — гіпотеза Михайла Грушевського, що так обурила Євгена Синицю.

З приводу згаданої дискусії написано стільки, що я уявляю собі не міг, що хтось із фахівців, тим більше з провідного університету країни, може заявляти таке, навіть не ознайомившись з аргументацією численних прибічників заочаткованої Грушевським версії україногенези. У своїй критиці «міфів» Грушевського

Євген Синиця постійно послуговується аргументацією прибічників давніх імперських міфів, зокрема згаданої давньоруської народності. Як відомо, що імперську ідеологему часів пізнього сталінізму створили кремлівські етнологи з метою ідеологічного виправдання загарбання імперською Москвою етнічних земель українців, білорусів, псково-новгородців. З метою адаптації згаданої імперської конструкції до пострадянських реалій кінця минулого століття її послідовники розвивали абсурдну ідею, що сучасні народи Європи постали дуже пізно, у лоні

модерних націй XVII–XIX століть, а отже, не мають стосунку до народів середньовіччя. Тому українці не є прямими нащадками мешканців княжого Києва, Чернігова, Переяслава, Галича X–XIII століть. Виходило, що росіяни, предки яких вийшли на історичну арену, за Василієм Ключевським, лише наприкінці XII століття, тобто насперодні розпаду Київської Русі, мають на спадщину княжого Києва не менше прав, ніж прямі нащадки автохтонного населення Південної Русі, яке будувало Київ і його державу в IX–XI століттях, тобто задовго до появи

самих росіян. Відголоски цієї невдалої спроби реанімувати ідеологічне творіння сталінських етнологів, яким, по суті, була концепція ДРН, знаходимо в інтерв'ю Євгена Синиці. «Сучасні нації — продукт XIX століття», — каже міфоборець. Він плутає націогенез із етногенезом, помилково вважаючи, що формування модерних націй фіксує появу на світ сучасних народів. А це зовсім не так. Нація — вища форма розвитку етносу (народу), її визначальною ознакою є наявність національної держави.

ПОХИБКА В КІЛЬКА СТОЛІТЬ

Хибне твердження про початок формування сучасних народів Європи лише в лоні модерних націй, тобто із XVII століття, не витримує критики, бо суперечить основам сучасної європейської етнології, яка розглядає модерні нації Європи як вищу форму розвитку європейських народів: французів, іспанців, англійців, німців, чехів, поляків, сербів, хорватів, українців. Згадані етноси народилися на зорі середньовіччя і синхронно пройшли такі історичні фази розвитку: 1) племенну раннього середньовіччя (V–IX століття); 2) фазу аристократичних націй розвиненого середньовіччя та ранньомодерного часу (X–XVII століття); 3) фазу модерних націй (XVII–XIX століття). Отже, зародження модер-

личка, Самовидця та посталого на їхній основі «Історії Русів»? Через них червоною ниткою проходить ідея історичного та духовного зв'язку козацтва з княжими дружинами, а козацької України — з княжми Києвом. Ці історичні документи передають національну ідею козацької старшини XVII–XVIII століть. На них формувалася історична свідомість Котляревського, Шевченка, Гоголя та їхнього оточення, професорів Київського та Харківського університетів XIX століття, а фактично історична свідомість модерної української нації.

Ось що писали в 1621 році про козацтво представники київського духовництва на чолі з Іовом Борецьким у відомій «Протестації» на захист народу руського, руської віри та козацтва польському королю Сигізмунду III: «...те плем'я чесно-го народу руського, з насіння Яфетового, котре Чорним морем і посуху Грецьке царство воювало. З того-бо те війське покоління, котре за Олега, монарха руського, в своїх моносилах по морю і по землі (приправивши колеса до човнів) плавало [та пересувалося] і Константинополь штурмувало. Се ж бо вони за Володимира Великого, святого монарха руського, Грецію, Македонію та Іллірик воювали. Се ж їхні предки разом із Володимиром хрестилися і віру християнську од церкви константинопольської приймали, і по день нинішній у тій вірі родяться, хрестяться і живуть...»

Сказане суперечить глибоко хибному твердженню Синиці, що «козацька старшина не апелювала до давньоруської спадщини», а претензії модерної України на неї є новітнім історичним міфом, нібито сформованим Грушевським. Спадщина Київської Русі, від якої так легко відмовляється Євген Синиця, — ключове питання історії Східної Європи. Вона слугувала легітимізуючим фактором під час будівництва власних держав литовцями, москвитами, русинами-українцями козацьких часів. Претензії на спадщину княжого Києва були ідейним підґрунтям експансії Московського царства та Російської імперії на захід, на землі Київської Русі. Без об'єктивного визначення дійсного історичного спадкоємця княжого Києва претензії Москви на його історичний спадок були і будуть небезпечним, дестабілізуючим фактором у Східній Європі, джерелом постійної загрози незалежності України та інших країн Східної Європи.

Згадувана концепція ДРН була черговою спробою відібрати незаперечне право русинів-українців на княжий Київ, таким чином легітимізувавши загарбан-

ня імперською Москвою земель давньоукраїнської держави Київська Русь. Тому в російській імперській історіографії право українців на історичну спадщину Південної Русі всіляко заперечувалося, а держава Русь проголошувалася або «великоруською», або спільною.

Яскравий відголосок цих імперських претензій на древній Київ знаходимо в інтерв'ю Євгена Синиці, який заперечує нібито започаткований Михайлом Грушевським «міф» про належність стародавнього Києва не до російської, а до української історії: «Київська Русь... це абсолютно окреме явище, яке до сучасних країн стосунку не має». Інакше кажучи, південні русичі X–XIII століть, за Синицею, не мають стосунку ні до українців, ні до росіян, ні до білорусів, а були «абсолютно окремим явищем», тобто окремим східнослов'янським етносом. Саме так батько ДРН Владімір Мавродін обґрунтовував у повосенний час існування свого ідеологічного творіння.

ВІДДАТИ КИЇВСЬКИЙ МЕЧ ВОРОГОВІ

Відчайдушно сміливий у нападках на «міфи» класика української історичної науки Євген Синиця скромно утримується від оцінки надзвичайно актуального на сьогодні російського імперського міфу давньоруської народності. Але його симпатії до міфічної ДРН і без цього очевидні. Адже міфоборець воює з «міфами» Грушевського із позицій ключового положення концепції ДРН: «Київська Русь... це абсолютно окреме явище, яке до сучасних країн стосунку не має». Сміливий розвінчувач українських «міфів» не наважується позиціонувати себе відкритим прибічником ДРН, обираючи скромний статус таємного симпатика імперського міфу сталінських етнологів.

Борючись з уявними українськими міфами, фактично поновлюємо старі імперські, які так дорого коштували українцям і від яких в Україні, на щастя, вже відмовилася більшість їхніх колишніх прибічників.

А чому, власне, Русь із княжми Києвом, за Євгеном Синицею, не мають стосунку до української національної історії? Ніхто не сумнівається, що синхронні Київській Русі перше Англійське королівство, перше Польське королівство династії П'ястів, Празьке князівство чехів, одночасні з ними держави французів, сербів, хорватів були середньовічними державами прямих пращурів відповідних сучасних народів. А от Київська Русь зі столицею в Києві — це «абсолютно окреме явище», що не має, за Євгеном Синицею, стосунку до мешканців сучасної Київщини, Волині, Галичини — українців. Закони етніоісторичного розвитку середньовічної Європи універсальні, тому Русь не може бути

НІХТО НЕ СУМНІВАЄТЬСЯ, ЩО СИНХРОННІ КИЇВСЬКІЙ РУСІ ПЕРШЕ АНГЛІЙСЬКЕ КОРОЛІВСТВО, ПЕРШЕ ПОЛЬСЬКЕ КОРОЛІВСТВО ДИНАСТІЇ П'ЯСТІВ, ПРАЗЬКЕ КНЯЗІВСТВО ЧЕХІВ БУЛИ СЕРЕДНЬОВІЧНИМИ ДЕРЖАВАМИ ПРЯМИХ ПРАЩУРІВ ВІДПОВІДНИХ СУЧАСНИХ НАРОДІВ

них націй після буржуазних революцій у Європі фіксує не появу на світ сучасних народів (як собі це уявляє Євген Синиця), а лише перехід давно існуючих середньовічних етносів на вищий ступінь свого розвитку вже в лоні сучасних національних держав на кшталт Швеції, Фінляндії, Литви, Польщі, Німеччини, Угорщини, Англії, України тощо.

Однак Євген Синиця глибоко переконаний, що український народ став формуватися лише за часів Хмельниччини, бо тоді розпочалося творення модерної української нації на чолі з козацькою старшиною. Він вважає, що українці не мають стосунку до Київської Русі, бо остання — це «абсолютно окреме явище». «Що характерно: козацька старшина не апелювала до «давньоруського спадку», — необачно заявляє руйнівник «міфів» Михайла Грушевського.

Та невже? А як же бути з наративними текстами козацької доби — відомими козацькими літописами Грабянки, Ве-

внятком. Княжий Київ настільки ж український, як тогочасний Лондон — англійський, Париж — французький, Гнезно — польське. Звичайно, мешканці згаданих середньовічних міст та околиць не були ідентичні сучасним українцям, англійцям, французам, полякам. То були їхні безпосередні пращури на середньовічному етапі розвитку.

Перші королі поляків Мешко I та його син Болеслав Хоробрий правили в часи київських князів Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Однак жодному полякові, зокрема й історикам, не спадає на думку вважати їх не польськими правителями, а «абсолютно окремим явищем». У вихованих в імперській історіографічній традиції українських істориків навіть за доби незалежності язик не повертається назвати Володимира Хрестителя та Ярослава Мудрого давньоукраїнськими князями.

Весело висміявши у своєму інтерв'ю спробу українських політиків «зарахувати до своїх» Анну Ярославну, Євген Синиця стверджує: «Якщо вже враховувати «чистокровність» Анни, то скандинавської крові в ній більше, ніж слов'янської. Причому в слов'янській крові більше ободритської, західних слов'ян, ніж східнослов'янської, придніпровської. Ось і думайте, наша вона чи ні (сміється)». А що тут думати: вона настільки ж давньоукраїнка, як і її батько Ярослав Мудрий або дід Володимир, рівно настільки ж, як їхні сучасники Мешко I та Болеслав Хоробрий були праполяками. А останнє ніхто з європейських істориків під сумнів не ставить. На заваді належності до прямих пращурів українців не стоїть ні скандинавська, ні ободритська кров Анни Ярославни, як це стверджує Синиця. Адже, на відміну від останнього, усім етнологам відомо, що «етнічність не в крові, а в голові».

Народившись від конкретних батьків, дитина зазвичай успадковує їхню етнічність (мову, етнокультуру тощо). Однак рано відірвана від сім'ї, опинившись в іншому етнічному середовищі, людина може засвоїти етнокультуру іншого етносу. У цьому суть глобального в сучасному світі процесу асиміляції, якої не існувало б, якби етнічність особи визначала кров. Тож двоє рідних братів, подорослішавши в різному етнічному оточенні, можуть стати представниками різних етнів. Серед українців таких мільйони. І не лише серед них.

Автор відомого тлумачного словника «великорусского наречия» Владімір Даль, батько якого був данським німцем, а мати франко-італійкою, вважав себе росіянином, бо думав російською мовою. Скільки таких німців, поляків, українців, татар, казахів, фінських народів

європейської Півночі, народів Сибіру та Кавказу під асиміляційним тиском Російської імперії «обрусіло». Засвоївши російську мову, культуру, історію, вони повпили багатомільйонні лави великого російського народу. І неповторність їхньої крові та генів аж ніяк не стала на заваді радикальній зміні етнічності.

Тому, перш ніж крушити зі сміхом надумані етнологічні міфи, не завадило б ознайомитися з основами етнології.

Через «мовчання українських ягнят», що надто кволо обстоюють своє право на киеворуський спадок, а то й узагалі відмовляються від нього, як Євген Синиця, росіяни здавна без зайвих церемоній користуються українською історичною спадщиною, ніби власною. Ще 200 років тому Ніколай Карамзін замінив у вислові давньоукраїнського літописця Нестора «Київ — мати городів руських» останнє слово на «російських». У 1993-му Борис Єльцин відкрив у місті Ярославлі на Верхній Волзі пам'ятник «собирателю русских земель» київському князеві Ярославу Мудрому. А у 2016-му вже Путін на відкритті пам'ятника Володимирові Великому в Москві назвав київського князя «нашим великим предком, духовним основателем держави Росийской, собирателем русских земель». Хоча за часів Володимира ні «русских», ні «держави Росийской» і в проєкті не було. Останню, як відомо, заснував своїм декретом П'ютр I у 1721-му, тобто через 700 років після смерті Володимира Великого.

Тож, попри заклики Євгена Синиці, російська імперська історіографія разом із політиками не вважає «Київську Русь окремим явищем, що не має стосунку» до Росії. Тим більше що Україна сама відмовляється від киеворуської спадщини й називає претензії українців на неї «абсурдним міфом» (за Синицею).

Квінтесенцією інтерв'ю борця з українськими історичними «міфами» можна вважати його фразу: «Нормальна позиція української науки і пропаганди в цьому питанні могла б бути такою: ми не претендуємо на давньоруський Київ... якщо тверезо й академічно дивитися на цю справу».

Отакі! Кілька поколінь видатних і просто відомих українських істориків, як-от автор «Історії Русів», Максимович, Костомаров, академік Грушевський (перший український міфотворець, за Синицею), претендували на спадщину княжого Києва, поклавши на це життя, зазнавши репресій від кремлівських «наукових опонентів», зокрема царської «охранки», ВЧК, НКВД, МГБ, КГБ, а дотепер Євген Синиця вже не претендує, бо все це «міфи з гівна і палок».

Як кажуть, коментарі зайві. І немає на те ради. «Доборолась Україна...» ❏

Київ (вул. Лисенка, 3):

19 березня, 18:30 — дискусія «Український переклад: вулиця з двостороннім рухом» із нагоди оголошення конкурсу «Художні переклади» програми «Креативна Європа». Учасники: Ольга Дубчак, Вікторія Міщук, Олег Фешовець. Спільно з Національним бюро програми ЄС «Креативна Європа» в Україні.

21 березня, 18:30 — «Діалоги про...» Розмова Богдани Романцової та Максима Нестелєва «Смерть (пост)модернізму». Спільно з видавництвом «Темпора».

22 березня, 18:30 — Є-розмова. Зустріч із нагоди виходу книжки Михайла Косача «Твори. Переклади. Листи. Записи кобзарських дум». Учасники: Лариса Мірошинченко, Ірина Щукіна, Оксана Плаксієв. Спільно з видавництвом Комгоа.

23 березня, 18:30 — нагородження переможців VI Конкурсу художнього репортажу імені Майка Йогансена «Самовидець». Спільно з видавництвом «Темпора».

Київ (вул. Хрещатик, 46):

20 березня, 19:00 — лекція літературознавиці Олени Кобчинської «Місто і література: лабіринти взаємопроникання».

22 березня, 19:00 — «Третій шкід: Душевний спокій. Чого ми набуваємо, коли старіємо». Спільно з видавництвом 21.

23 березня, 19:00 — «Темна література готичного позомеж'я: презентація серії «Майстри готичної прози». Учасники: Євген Лір, Остап Українець, Сашко Завара, Володимир Арєнєв. Спільно з видавництвом Жупанського.

24 березня, 15:00 — Дискусійний філософський клуб. Мартін Гайдеггер: «Питання про техніку». Доповідає Олександр Комаров. Спільно з Club of Creative Philosophy.

Київ (вул. Андрія Малишка, 2):

24 березня, 12:00 — дитяча субота для дітей 5–9 років. Читання книжки Івана Малковича «Куди відлітають риби» (видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА») і майстер-клас із виготовлення робіт-чудасиків.

Вінниця (вул. Соборна, 89):

19 березня, 18:30 — презентація збірки Артема Полежаки «Навісні пісні» за участю автора. Спільно з видавництвом «Люта Справа».

21 березня, 18:00 — презентація книжки Олександра Дмитрука «Зельо» за участю автора.

22 березня, 18:00 — презентація українського перекладу роману Меші Селімовича «Дервіш і смерть» за участю Катерини Калитко.

Володимир-Волинський (вул. Ковельська, 6):

24 березня, 17:00 — презентація книжки Анастасії Левкової «Старшокласниця. Першкурсниця» за участю авторки. Спільно з видавництвом Старого Лева. Модерує Віталіна Макарик.

Дніпро (вул. Глінки, 15):

19 березня, 18:30 — до дня народження Ліни Костенко. Презентація проєкту «Антологія української поезії». Спільно з «9 каналом».

21 березня, 18:30 — перегляд та обговорення комедії «Наступний колишній» (режисер Юліуш Мачульський) польською мовою з українськими субтитрами.

22 березня, 19:00 — «Розмовний клуб» від проєкту «Безкоштовні курси вивчення української мови».

24 березня, 10:30 — дитяча субота для дітей від 2 років. Весняна читанка для малечі.

24 березня, 13:00 — дитяча субота для дітей від 6 років. Заняття з польської мови «Цікаві польські літерки».

Запоріжжя (просп. Соборний, 137):

21 березня, 18:30 — майстер-клас Наталі Удовиченко зі створення ляльки-мотанки «Веснянки».

23 березня, 16:00 — презентація «Факультативу прози» від Запорізького літб'єднання та обговорення тенденцій сучасної літератури за участю Анни Лупінової, Олени Красносельської, Олеса Барліга, Талі Владімірової та Валентини Ботнер. Спільно з Літературним клубом «99» і Запорізьким клубом любителів фантастики.

24 березня, 11:00 — дитяча субота для дітей 3–6 років. Читання книжки Катерини Міхаліциної «Про драконів і щастя» (Видавництво Старого Лева) та розмальовування драконів.

Вхід на заходи вільний.

З детальними анонсами та змінами в графіку можна ознайомитися за адресою

<http://book-ye.com.ua>

Інформаційний партнер

Тиждень